

યા અંકમાં આપણે જોયું કે જ્યાબેન અને જયેશભાઈ એમણે એમનું ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરવું કે નહીં એની સલાહ લેવા આવ્યા અને અમે એમને સરેન્ડર કરવાના મજબૂત કારણો, ટેક્સની બચત અને ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરવાની પ્રક્રિયા વિશે જણાવ્યું હવે આગળ વાંચો એમના વધુ સવાલો અને અમારા જવાબો આ છે સૌથી અગત્યનાં સવાલ.

પ્રશ્ન:- ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરી દેવાથી અમને બી-૧/બી-૨ વિઝા ચોક્કસ મળી જશે કે એ વિઝા રિજેક્ટ થવાનો ખતરો છે?

ઉત્તર:- તમે ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરો છો એનો અર્થ એ છે કે

વિઝા મિત્ર

★ સંગીતા જોશી

તમારો અમેરિકામાં કાયમ રહેવાનો ઇરાદો નથી. આથી બી-૧/બી-૨ વિઝાની એક શરત છે કે તમારે તમારું નોનઈમિગ્રન્ટ ઈન્ટેન્શન બતાવવું પડે, એ તમે આસાનીથી બતાવી શકશો, પણ એનો અર્થ એવો નથી થતો કે તમને બી-૧/બી-૨ વિઝા મળી જ જશે.

તમે ભારતમાં જ રહેવા માગો છો એવા સ્ટ્રોંગ કારણો દર્શાવવા પડશે. કારણકે ઓફિસર એવું પણ ધારી શકે કે તમે એકવાર ગ્રીનકાર્ડ હોલ્ડર હતા આથી તમે કદાચ અમેરિકામાં વિઝિટર્સ કે બિઝનેસ વિઝા પર જઈને કાયમ રહી જઈ શકો છો. આથી તમારું આઈ-407 અપ્રુવ થઈ જાય પછી તમારા ભારત સાથેના ગાઢ સંબંધો મજબૂત કરીને પછી જ બી-૧/બી-૨ વિઝા માટે અરજી કરશો તો તમને એ વિઝા મળવા સરળ થઈ જશે.

પ્રશ્ન:- ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરવા સિવાય બીજો કોઈ રસ્તો છે?

ઉત્તર:- તમે ગ્રીનકાર્ડ એકવાર સરેન્ડર કરો પછી ફરીને

શું અમે ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરીએ?

તમારું મન જો ટ્યુપયુ હોય તો તમારે ગ્રીનકાર્ડના બધા કાયદાઓનું એટલે કે છ મહિનાથી ઓછો સમય અમેરિકાથી બહાર રહીને, પાલન કરીને અમેરિકાની સિટિઝનશીપ લઈ લેવી જોઈએ

ભાગ - 2

તમારે જો અમેરિકામાં સેટલ થવું હોય તો તમારે પાછી 15-20 વર્ષની વાટ જોવી પડશે. તમે બી-૧/બી-૨ વિઝા ઉપર છ મહિનાથી વધુ સમય અમેરિકામાં નહીં રહી શકો. તમને અમેરિકાની મેડિકલ સુવિધાઓ મળતી બંધ થઈ જશે. તમારે એક્ઝિટ ટેક્સ ભરવો પડશે. આથી ખૂબ વિચાર કરીને મક્કમ નિર્ણય કરીને જ તમારે ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરવું જોઈએ. તમારું મન જો ટ્યુપયુ હોય તો તમારે ગ્રીનકાર્ડના બધા કાયદાઓનું એટલે કે છ મહિનાથી ઓછો સમય અમેરિકાથી બહાર રહીને, પાલન કરીને અમેરિકાની સિટિઝનશીપ લઈ લેવી જોઈએ. ત્યારબાદ તમે દુનિયામાં ધારો ત્યાં, ધારો એટલો સમય અમેરિકાની બહાર રહી શકો છો, પણ તમારા કેસમાં તમે ગ્રીનકાર્ડ સાથે જોડાયેલા બધા જ કાયદાઓનું પાલન કર્યું છે. આથી તમે ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરી શકો છો. તમને વિઝિટર વિઝા મળ્યા બાદ એના ઉપર અમેરિકામાં વિઝિટ કરીને થોડો સમય રહીને પાછા ભારત આવી શકો છો.

જ્યાબેન અને જયેશભાઈ ઉપર મુજબના સવાલ જવાબ પછી ગ્રીન કાર્ડ સરેન્ડર કરવા તૈયાર થઈ ગયા. એમને ગ્રીનકાર્ડ સરેન્ડર કરીને બી-૧/બી-૨ વિઝા મળી ગયા. હવે તેઓ તેમના ભારતમાં રહેતા બાળકો અને પૌત્ર પૌત્રીઓ સાથે પણ રહી શકશે. જયેશભાઈ કોઈપણ પ્રકારના બોજા વગર એમનો ધંધો પણ ચલાવી શકશે અને મન થાય ત્યારે અથવા તહેવારો ઉજવવા માટે એમના અમેરિકન સિટિઝન પુત્રના કુટુંબ સાથે પણ આનંદદાયક સમય પસાર કરી શકશે.

સંપૂર્ણ

જેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ Chairman | Managing Director, City Union Bank Ltd. v. R. Chandramohan (2023 LiveLaw (SC) 251) કેસમાં એક મહત્વપૂર્ણ ચુકાદો આપ્યો છે. આ ચુકાદામાં સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે ગ્રાહક કમિશનની કાર્યવાહી સંક્ષિપ્ત (Summary) સ્વરૂપની હોય છે. જ્યાં અત્યંત વિવાદાસ્પદ હકીકતો, છેતરપિંડી, કાવતરું, ગુનાહિત વર્તન અથવા જટિલ પુરાવાની જરૂરિયાત હોય તેવા કેસો ગ્રાહક કમિશન સમક્ષ નક્કી કરી શકાય નહીં.

કેસની હકીકત

ફરિયાદી આર. ચંદ્રમોહન 'ડી-ક્યુબ કન્સ્ટ્રક્શન્સ (પ્રા.) લિ.'ના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા. મલેશિયામાં રહેતા એક એનઆરઆઈએ કંપનીના ત્રણ ફ્લેટ ખરીદવા માટે બે ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ મોકલ્યા હતા. એક ડ્રાફ્ટ રૂ. 5 લાખનો અને બીજો રૂ. 3 લાખનો હતો. ફરિયાદીનો આક્ષેપ હતો કે આ બંને ડ્રાફ્ટ તેમની કંપનીના ખાતામાં જમા થવાના બદલે બેન્કના કર્મચારીઓની બેદરકારી અને મિલીભગતના કારણે સમાન નામ ધરાવતા અન્ય એક ખાતામાં જમા થઈ ગયા. આ બાબતે તેમણે બેન્ક સામે ગ્રાહક ફરિયાદ દાખલ કરી હતી.

રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય કમિશનોનો નિર્ણય

તામિલનાડુ રાજ્ય ગ્રાહક આયોગે ફરિયાદ સ્વીકારી હતી અને બેન્કને રૂ. 8 લાખ પરત ચૂકવવાનો તેમ જ રૂ. 1 લાખ માનસિક પીડા અને મુશ્કેલીના વળતર તરીકે ચૂકવવાનો હુકમ કર્યો હતો. આ નિર્ણય સામે બેન્કે રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક આયોગમાં અપીલ કરી હતી પરંતુ રાષ્ટ્રીય આયોગે પણ રાજ્ય આયોગના નિર્ણયને યથાવત રાખ્યો હતો.

સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ બેન્કની દલીલ

બેન્કે દલીલ કરી હતી કે બેન્ક તરફથી કોઈ બેદરકારી કે સેવામાં ખામી થઈ નથી. વિવાદનો મૂળ પ્રશ્ન કંપનીના ડિરેક્ટરો વચ્ચેના આંતરિક મતભેદો અને હક્કના વિવાદ સાથે સંકળાયેલો હતો. આ કેસમાં છેતરપિંડી, મિલીભગત અને કાવતરાના ગંભીર આક્ષેપો હતા. આવા જટિલ પ્રશ્નોનું નિરાકરણ સાક્ષીઓની વિગતવાર પૂછપરછ અને પુરાવાના મૂલ્યાંકન વિના શક્ય નથી. ગ્રાહક કમિશનની સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીમાં આવા પ્રશ્નોનો નિર્ણય થઈ શકતો નથી.

છેતરપિંડી અને જટિલ હકીકતોના વિવાદો ગ્રાહક કમિશન સમક્ષ ચલાવી શકાય નહીં : સુપ્રીમ કોર્ટ

આ કેસમાં છેતરપિંડી, મિલીભગત અને કાવતરાના ગંભીર આક્ષેપો હતા. આવા જટિલ પ્રશ્નોનું નિરાકરણ સાક્ષીઓની વિગતવાર પૂછપરછ અને પુરાવાના મૂલ્યાંકન વિના શક્ય નથી

સુપ્રીમ કોર્ટનું અવલોકન

સુપ્રીમ કોર્ટે નોંધ્યું કે 'ડી-ક્યુબ કન્સ્ટ્રક્શન્સ' નામે એક કંપનીનું ખાતું પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં હતું. ત્યાર બાદ સમાન નામ ધરાવતાં અન્ય એક વ્યાવસાયિક એકમનું પણ ખાતું ખૂલ્યું હતું. રેકોર્ડ પરથી એવું પણ સ્પષ્ટ થતું હતું કે કંપનીના ડિરેક્ટરો વચ્ચે ગંભીર મતભેદો ચાલતા હતા. આવી સ્થિતિમાં ડ્રાફ્ટો ક્યા ખાતામાં જમા થવા જોઈએ અને કોનો અધિકાર હતો તે પ્રશ્ન અત્યંત વિવાદાસ્પદ હકીકતો સાથે જોડાયેલો હતો. કોર્ટે જણાવ્યું કે માત્ર એટલા કારણે કે ડ્રાફ્ટો અન્ય ખાતામાં જમા થયા, બેન્ક સેવામાં ખામી કરી હોવાનું આપોઆપ માની શકાય નહીં.

'સેવામાં ખામી' અંગે મહત્વપૂર્ણ સિદ્ધાંત

સુપ્રીમ કોર્ટે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 ની કલમ 2(1)(g) નો ઉલ્લેખ કરીને જણાવ્યું કે 'સેવામાં ખામી' સાબિત કરવા માટે અરજદારે ચોક્કસ રીતે બતાવવું પડે કે સેવા આપનાર દ્વારા કોઈ ભૂલ, બેદરકારી, અપૂર્ણતા અથવા કાયદેસરની ફરજના પાલનમાં ખામી રહી છે.

ગ્રાહક કમિશનની સીમાઓ

સુપ્રીમ કોર્ટે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે ગ્રાહક કમિશનની રચના ઝડપી અને સરળ ન્યાય આપવા માટે કરવામાં આવી છે. તેથી છેતરપિંડી (Fraud), કાવતરું (Conspiracy), ગુનાહિત વર્તન (Criminal Misconduct), જટિલ હકીકતોના પ્રશ્નો અને વિગતવાર મૌખિક પુરાવાની જરૂરિયાત ધરાવતા વિવાદો જેવા કેસો સામાન્ય નાગરિક અદાલત

(Civil Court) માટે વધુ યોગ્ય છે. આવા કેસોમાં ગ્રાહક કમિશન પાસે પૂરતી પ્રક્રિયાત્મક સગવડ ન હોવાથી યોગ્ય ન્યાય થઈ શકતો નથી.

અંતિમ નિર્ણય

સુપ્રીમ કોર્ટે ફરિયાદી સેવામાં ખામી સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોવાનું ઠરાવ્યું. રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક આયોગના નિર્ણયો રદ કરવામાં આવ્યા અને બેન્કની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

વિશ્લેષણ

આ ચુકાદો ગ્રાહક કાયદાના ક્ષેત્રમાં અત્યંત મહત્વનો છે. ઘણી વખત દરેક નાણાકીય કે બેન્કિંગ વિવાદને 'સેવામાં ખામી' તરીકે રજૂ કરીને ગ્રાહક કમિશનમાં ફરિયાદ કરવામાં આવે છે પરંતુ આ ચુકાદો સ્પષ્ટ કરે છે કે ગ્રાહક કમિશન કોઈ સિવિલ કોર્ટનો વિકલ્પ નથી. જો વિવાદમાં છેતરપિંડી, કંપનીના આંતરિક મતભેદો, દસ્તાવેજોની સત્યતા, પક્ષકારોની વિશ્વસનીયતા અથવા જટિલ હકીકતોના પ્રશ્નો સંકળાયેલા હોય તો તેવા કેસો ગ્રાહક કમિશનને બદલે સિવિલ કોર્ટમાં લઈ જવા જોઈએ.

આ ચુકાદો બેન્કો, વીમા કંપનીઓ અને અન્ય સેવા પ્રદાતાઓ માટે પણ મહત્વનો છે, કારણકે તે સ્પષ્ટ કરે છે કે માત્ર નુકસાન થયું છે એટલા આધારે 'સેવામાં ખામી' માની શકાય નહીં. ફરિયાદીએ ચોક્કસ પુરાવા દ્વારા બેદરકારી, અપૂર્ણતા અથવા ફરજબંધ સાબિત કરવો આવશ્યક છે. એકંદરે, આ ચુકાદો ગ્રાહક કમિશનની અધિકારસીમા (Jurisdiction) અને 'સેવામાં ખામી'ની વ્યાખ્યાને વધુ સ્પષ્ટ બનાવતો મહત્વપૂર્ણ માર્ગદર્શક ચુકાદો છે.

કેસલ લાઇટ

વફાની વાત કરનારાઓની મહેફિલમાં બેઠા હતા, પછી ખબર પડી કે અહીં દરેક વ્યક્તિ ઘાયલ હતી.